

Ján Vasil': VITAJTE NA FARME PČOLA (1)

Vášeň pre včelárenie sa v našej rodine zrodila približne pred 45 rokmi. V roku 1975 učiteľ na základnej škole v Hažíne pri Michalovciach založil včelársky krúžok. Sám bol včelárom a chcel vzbudíť záujem o toto remeslo aj u svojich žiakov. Jedným z prvých krúžkarov v tomto krúžku bol aj môj otec, Jaroslav Vasil'.

Nakoľko ho včelárenie zaujalo, jeho otec, môj dedko, mu zakúpil prvé úle, tzv. zadováky, aj so včelami. Postupom času otec s mamou počty včelstiev rozširovali. Boli roky, keď bol počet vyšší, inokedy zasa nižší, pričom vždy kolísal okolo 30 včelích rodín. Včely mali v kočovnom voze a za znáškou sme kočovali traktorom sprievode dedka na Škode 100.

Mňa s bratom brával otec k včelám, odkedy som začal chodiť. Reakcie a záujem o včelárenie som mal mierne odlišné oproti tomu, ako si to otec predstavoval. Situáciu skomplikoval aj fakt, že sa u mňa prejavila reakcia na včelí jed. No napriek tomu som trávil s otcom pri včelách veľa času. Do siedmich-ôsmich rokov som iba podával náradie, neskôr bolo mojom úlohou robiť zápisy, ktoré otec diktovať prehliadke každého včelstva.

Časom (a skúsenosťami), keď som aj ja dokázal urobiť základné úkony vo včelstve, sme ich počet postupne navýšovali. Čo sa týka alergie, čím viac času som

Jedno z našich jedenástich stanovišť rozmiestnených v Turčianskej kotline.

trávili pri včelách a čím som dostal viac žihadiel počas sezóny, tým menej sa alergia prejavovala. Telo sa s tým naučilo žiť a dnes už včelárim v krátkych rukávoch. Ako sa hovorí, klin sa klinom vybíja.

Samostatne som začal včelať až po skončení vysokej školy. Od otca som dostal tri zmetence na rozbeh. Začal som na rámkovej mieri E10, no postupom času, navýšovaním počtu včelstiev a zbieraním skúseností, sme s manželkou zmenili rámkovú mieru na B10, nezateplený úl s hrúbkou steny 25 milimetrov.

NOVÝ ZAČIATOK VO FATRE

V roku 2013, keď počet včelstiev prekročil päťdesiatku, sme sa rozhodli vytvoriť rodinnú značku včeléj farmy, a tak vznikla Pčola. Zhodou viacerých okolností sme sa rozhodli prestahovať sa do Martina. Príchodom do tzv. Turčianskej záhradky (ako je nazývaná Turčianska kotlina v obkolesení Malej a Veľkej Fatry) sa mi naskytla kúpa včelína po zosnulom včelárovi na podhorí Malej Fatry.

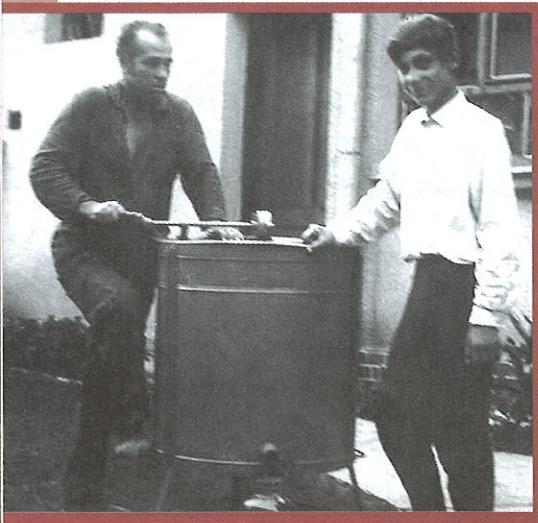
Postupne so spoznávaním Turca sa rozširovali aj počty včelstiev a jedna z najväčších výziev bolo ochrániť včely pred medvedom. Nakoľko včelie stanovišťa som hľadal v oblasti jeho veľkého výskytu, bola to naozaj veľká výzva. Nakoniec sa to podarilo a dnes máme včelstvá rozmiestnené na jedenástich pevných, ale aj kočovných stanovištiach v rozpätí od 450 do 985 m n. m.

KLIETKY NIELEN PROTI MEDVEĎOM

V období môjho detstva som zažíval začiatky kočovania s otcom a dedom. Premiestňovanie sa s včelárskou marinotkou a s traktorom za repkou, slnečnicou či agátom, ale aj medovicovou znáškou po nociach bolo každú sezónu samozrejmosťou. V súčasnosti však kočujeme komfortnejšie, rýchlejšie a najmä legálne s mobilnými klietkami za terénnym automobilom.

Pri zakladaní našej včelej farmy sme navštívili viacero iných veľkých fariem na Slovensku i v Českej republike. Videli sme viac typov mobilných kočovných systémov. Na tom základe sme vyvinuli vlastné zariadenie - kočovnú klietku. Vznikla nielen pre presun včelstiev za znáškou, ale aj ako ochrana proti ich odcudzeniu a hlavne ako ochrana proti medvedovi, keďže väčší počet včelstiev je umiestnený na horských a podhoríských stanovištiach.

Popudom k vývoju takej mechanickej ochrany bola niekoľkonásobná skúenosť s rozobratými úlmi medvedom a tiež krádeže včelstiev aj napriek použitým silným elektrickým ohradníkom. Úlohu zohral i fakt, že ide o ulahčenie a urýchlenie prevozu väčšieho počtu včelstiev. Mnohí z vás isto zažili kočovanie, pri ktorom je potrebné nosenie každého úla samostatne na vlečku s čelovkou na hlave a okúsenie blahodarných účinkov mnohých žihadiel, keď vám včely ležú popod nohavice a úl sa nedá len tak rýchlo položiť... ☺

S otcom pri vytáčaní medu.

OHRADNÍK NESTAČIL

Mnohí isto budete argumentovať elektrickými ohradníkmi. Máte pravdu, ale len do času, pokiaľ sa vám nestane, že vám v noci medvedica aj napriek ohradníku vyberie dva úle. To je skúsenosť, ktorú som zažil a rád sa o ňu podelím.

Ráno po príchode na stanovište som našiel vykradnuté úle. Neboli rozbité, len mali vybraté a vyhryzené plasty aj s medom a plodom. Včely sú po kontakte s medvedom psychicky také zlomené (ak prežijú), že keby mohli, vopchajú sa vám do vrecka. To je sila prírody. Následne, keď som robil prehliadku v ďalších rodinách, som vedľa seba v kríkoch (vo vzdialosti asi 10 metrov) zahliadol pohyb. Napriek nočnej skúsenosti a neustálemu spuštenému silnému ohradníku napájanému zo siete 230 V sa medvedica k včelám vrátila. Používam ohradníky so silou úderu 22 J, čo nie je ohradník pre sliepkov.

To bol posledný impulz k rozhodnutiu skonštruovať mobilnú klietku. Niekoľko-ročné vedomosti z lesníctva, poľovníctva, poznania bionómie medveďa hnedého a aktívneho včelárenia sme s otcom dali na papier a následne klietku vyrobili.

Mobilná klietka sa ako ochrana pred medvedími osvedčila, váži 2,5 tony.

Klietka je zariadenie, ktoré stojí na štyroch samostatne mechanicky ovládaných nohách. Súčasťou nôh je mechanické zdvíhacie zariadenie so zdvihom 3,5 t/noha. Celá klietka aj so včelami (18 včelích rodín) váži približne 2,5 tony. Snažili sme sa vyvinúť bezpečné, no jednoduché a minimálne poruchové mobilné kočovné zariadenie, ktoré bude slúžiť pri zanedbatelných nákladoch (premástenie nôh a zdviháka raz ročne) niekoľko desaťročí.

Toto zariadenie obslúži včelár sám a zdvihnutie z bodu 0 do výšky 90 centimetrov (výška vozíka plato) mu trvá asi 25 minút. Pamäťali sme aj na umiestňo-

níctvom dotácií, kde sa výška preplatnených nákladov pohybuje okolo 40 percent z celkovej sumy.

TAKTO TO ROBÍME MY

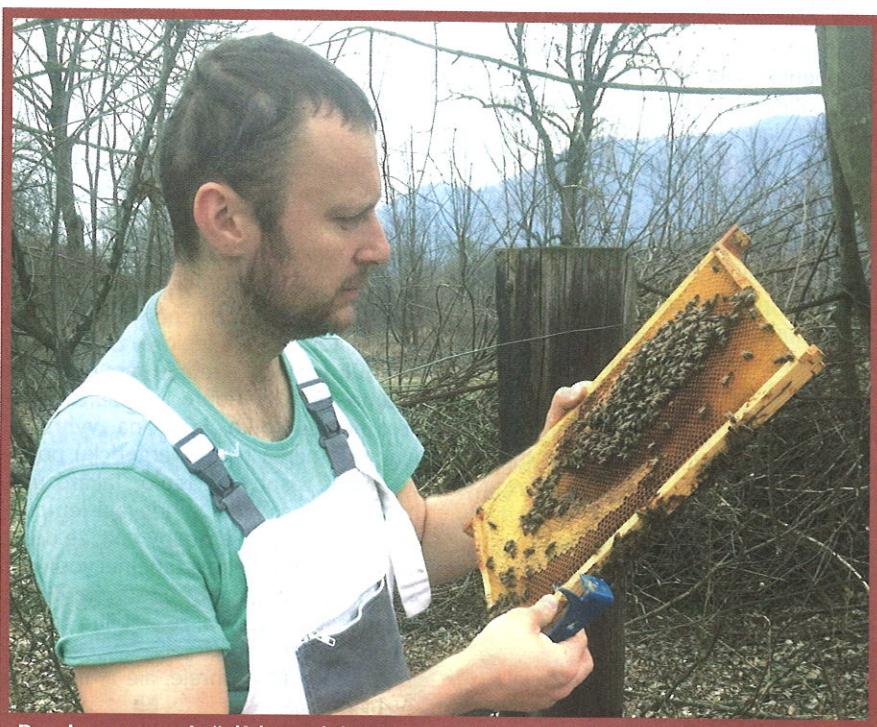
Momentálne obhospodarujeme viac ako dvesto včelstiev, ktoré sú rozmiestnené na pevných aj kočovných stanovištiach. Sú umiestnené v klietkach - jedna klietka na jedno stanovište. Tie sa nachádzajú zhruba v rovnakej vzdialenosťi od medárne (našich prevádzkových priestorov). V prevažnej väčšine sa snažíme robiť pracovné úkony uniformované na danom stanovišti, no stále sa nájde slabšie včelstvo, ktoré si vyžaduje viac pozornosti. Preliečenie počas sezóny vykonávame v určitej miere bionomickým opatrením (vyrezávanie trúdieho diela), a keď to počasie či teplota dovolí, preliečujem Ekopolom a kyselinou mrvčou v medzínáškovom období.

Žatva, čiže medobranie, u nás prebieha za pomoci výklzov. Nadstavky s medom odoberáme a odvážame do medárne. Po dlhoročných skúsenostach som toho názoru, že je to lepší komfort pre včely aj včelára o to zvlášt', keď sa končí znáška a je vysoká sledivosť. Pre taký štýl práce je potrebné mať dostatočný počet vystavaných rezervných súší a nadstavkov, ktoré uskladňujeme v chladíarenskom boxe. Včelstvá zimujeme na dvoch B10 nadstavok.

Práca so včelami ma neustále nútí pozorovať zmeny v prírode. Mám veľkú radosť z vydarenej práce, naopak je veľmi frustrujúce, keď včelstvá uhynú alebo sa nevyvýjajú tak, ako si to včelár predstavuje. Pri včeláchoch je každý rok iný. Snažím sa chovať vitálne včely výborne prispôsobené do nižších, ale aj vyššie položených oblastí so správaním pre maximálnu pohodu pri práci včelára a nadpriemerným medným výnosom vzhľadom na podmienky stanovišťa.

Na farme popri chove produkčných včelstiev či výrobe mobilných kočovných zariadení vyrábame tiež medovinu tradičnou receptúrou, ktorá zreje v dubových sodoch, medové pivo, medový destilát a množstvo iných výrobkov z medu, vosku a propolisu. Taktiež sa venujeme chovu matiek slovenskej kranskej včely, ale o tom už nabudúce.

ING. JÁN VASÍL | FOTO ARCHÍV AUTORA

Popri spracovaní včelích produktov sa venujeme aj plemenitbe a chovu matiek.

MALÁ PEVNOST

Kočovné klietky vyrábame s pôdorysom 5x2,5 metra a výškou 2 m. Materiál používame uzavretý profil s hrúbkou 4 mm s kari-rohožou, hrúbka drôtu 8 mm. Klietka je navrhnutá na 18 včelích rodín, i keď sa tam zmestí aj o dve včelstvá viac. No tých sme sa vzdali na úkor komfortu manipulácie s úlmi a radšej usporiadali úle tak, aby vznikla medzi nimi menšia manipulačná medzera.

vanie klietky vo svahovitom teréne. Každá noha je odoberateľná a má zdvih 0 (zem, malý klátk) až 200 cm. Počas vývoja klietok sme mali zopár neočakávaných zvieracích či ľudských návštev, no okrem odlomenej letáčovej pätky na rohovom úli nebolo nič poškodené. Pri takéto mechanickej ochrane včelstiev už nie je potrebný elektrický ohradník.

Výroba jednej klietky vychádza na približne 2500 eur, pričom je možné požiadať štát o refundáciu nákladov prostred-